

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 107/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a zo sudcov Ladislava Dudíťa (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], zastúpeného advokátom Mgr. Michalom Ferčákom, Bernolákova 29, Topoľčany, proti rozsudku Krajského súdu v Nitre č. k. 26 CoZm 3/2020-163 z 25. februára 2021 a uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 1 Obdo 18/2022 z 27. septembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 1. decembra 2022 domáha vyslovenia porušenia základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), základného práva na rovnosť účastníkov konania podľa čl. 47 ods. 3 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Nitre (ďalej len „krajský súd“) č. k. 26 CoZm 3/2020-163 z 25. februára 2021 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) a uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) č. k. 1 Obdo 18/2022 z 27. septembra 2022 (ďalej len „napadnuté uznesenie“). Sťažovateľ navrhuje zrušenie oboch napadnutých rozhodnutí a vrátenie veci krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovateľ sa na Okresnom súde Nitra (ďalej len „okresný súd“) domáhal proti žalovanému [REDAKOVANÉ] (ďalej len „žalovaný“) zaplata sumy 12 000 eur s príslušenstvom z titulu vyplatenia dvoch zmeniek. Okresný súd rozsudkom č. k. 31 CbZm 2/2019-110 zo 16. júla 2020 žalobe vyhovel len v časti žalovaného zmenkového úroku a zmenkovej odmeny, v časti zaplata zmenkovej sumy žalobu zamietol. Okresný súd považoval v konaní za preukázané, že sťažovateľ vystavil žalovanému tri zmenky, každú na zmenkovú sumu 6 000 eur so splatnosťou 1. februára 2016. Konanie o zaplata sumy z tretej zmenky bolo vedené pod sp. zn. 32 CbZm 1/2019 a bolo už právoplatne ukončené. Zmenky boli vystavené na účely vrátenia troch pôžičiek, ktoré sťažovateľ poskytol žalovanému v hotovosti

18. januára 2016. Okresný súd nepovažoval za sporné poskytnutie pôžičky ani vystavenie zmeniek, sporným bolo tvrdenie žalovaného, že zmenky vyplatil. Okresný súd konštatoval, že výpoveď svedkyne [REDAKOVANÉ] predstavuje dostatočný základ na záver súdu o splnení dôkaznej povinnosti žalovaného vo vzťahu k tvrdeniu o splnení kauzálneho záväzku sťažovateľovi vrátením poskytnutých finančných prostriedkov a o unesení dôkazného bremena žalovaného, pričom táto výpoveď je podporená aj výpoveďou svedka [REDAKOVANÉ], ktorý potvrdil že bol pri odovzdaní sumy 18 000 eur sťažovateľovi. Obaja svedkovia zároveň zhodne uviedli, v akých bankovkách boli peniaze vrátené sťažovateľovi a že sa vrátenie peňazí uskutočnilo vo vonkajšom priestore, a uviedli aj približne rovnakú lokalitu. Podstatnou skutočnosťou bolo potvrdenie zaplatenia sumy 18 000 eur sťažovateľovi oboma svedkami pri absencii tvrdenia a prípadného preukázania existencie iných záväzkov žalovaného voči sťažovateľovi.

3. Sťažovateľ napadol rozsudok okresného súdu v jeho zamietajúcej časti odvolaním. Napadnutým rozsudkom krajského súdu bol rozsudok okresného súdu v napadnutej časti potvrdený. Krajský súd postupom podľa § 387 ods. 2 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej aj „CSP“) poukázal na odôvodnenie rozsudku súdu prvej inštancie, s ktorým sa stotožnil po skutkovej, ako aj po právnej stránke. Navyše uviedol, že sťažovateľ sa v podanom odvolaní zameril na sponchybnovanie svedeckých výpovedí, ktoré interpretoval účelovo až špekulatívne. Zistenie okresného súdu, že žalovaný sťažovateľovi požičané peniaze vrátil, možno považovať za vierohodné, aj napriek niektorým nezrovnalostiam vo výpovediach svedkov, ktoré vzhľadom na časový odstup (približne 4 roky) dátumu, odkedy malo dôjsť k odovzdaniu peňazí, a dátumu ich výpovede možno považovať za pochopiteľné. Svedkovia podľa odvolacieho súdu vypovedali spontánne, ich výpovede neboli koordinované, mali logický súvis, rovnako vypovedali aj pre účely trestného stíhania sťažovateľa. Z celkového kontextu vykonaných dôkazov bolo možné súhlasiť so záverom okresného súdu o vrátení požičanej finančnej sumy žalovaným.

4. Sťažovateľ ďalej namietal, že okresný súd poprel povahu zmenky, ktorá je právom samotným, a predložením jej prvopisu sťažovateľ uniesol dôkazné bremeno a je na žalovanom, aby preukázal kedy a akú sumu sťažovateľovi zaplatil. K tejto námietke odvolací súd uviedol, že sám sťažovateľ v podanej žalobe poukázal na kauzálny vzťah, ktorý predmetné zmenky mali zabezpečovať. Tvrdenie, že žalovaný sťažovateľovi nič nedlhuje, môže byť relevantné len v spojení s tvrdeným zánikom dohodnutého dôvodu vystavenia zmeniek, preto aj odvolací súd považoval obranu žalovaného za relevantnú a zároveň preukázanú.

5. Odvolací súd poukázal na novú procesnú úpravu Civilného sporového poriadku a na zrušenie inštitútu zmenkových platobných rozkazov, kde obranou proti platobnému rozkazu bol podaný odpor proti vydanému platobnému rozkazu, a nie námietky založené na prísnej koncentračnej zásade. Vzhľadom na uvedené konštatoval, že súd prvej inštancie postupoval konzistentne v súlade s ustanoveniami Civilného sporového poriadku, ktoré mu umožňujú prihliadať aj na neskôr uplatnené prostriedky procesného útoku alebo procesnej obrany (§ 153 ods. 2 a § 154 CSP). K namietanej arbitrárnosti rozsudku okresného súdu odvolací súd uviedol, že okresný súd sa vysporiadal so všetkými relevantnými námietkami a jeho rozhodnutie je riadne odôvodnené.

6. Sťažovateľ podal proti rozsudku krajského súdu dovolanie, ktorého prípustnosť dôvodil v zmysle § 420 písm. f) CSP, podľa jeho názoru je rozsudok odvolacieho súdu nezákonný, svojvoľný a nepreskúmateľný. Odvolanie sťažovateľa krajský súd posúdil ako účelové

a špekulatívne, čím porušil jeho právo na spravodlivé súdne konanie. Sťažovateľ rozsiahlo argumentoval k povahe zmenkových vzťahov a uneseniu svojho dôkazného bremena, spochybnil vierohodnosť výpovedí svedkov, ako aj ďalších relevantných dôkazov, ktoré len nepriamo nasvedčovali tvrdeniam žalovaného, konajúci súd mal prihliadať iba na tvrdenia, ktoré žalovaný uviedol v odpore, resp. na prvom nariadenom pojednávaní, dôsledne aplikujúc zásadu koncentrácie konania. Odvolací súd nedal sťažovateľovi presvedčivú odpoveď a nereagoval na jeho podstatné odvolacie námietky.

7. Najvyšší súd napadnutým uznesením odmietol dovolanie sťažovateľa v zmysle § 447 písm. f) CSP s tým, že postupom odvolacieho súdu nedošlo k vade v zmysle § 420 písm. f) CSP. Podľa jeho názoru okresný súd, ako aj krajský súd vysvetlili, z akých úvah vychádzali pri hodnotení svedeckých výpovedí a z akých dôvodov hodnotili ich výpovede ako vierohodné. Úvahy súdov oboch inšancií boli zrozumiteľné a nedošlo k takej diskrepancii vo vzťahu k navrhovaným a súdom vykonaným dôkazom, ktoré by znamenali, či už narušenie zásady rovnosti zbraní, alebo iné odňatie prístupu sťažovateľa k spravodlivému procesu.

8. K zásade koncentrácie konania najvyšší súd uviedol, že odvolací súd prihliadal na skutočnosť, že konanie začalo za účinnosti Civilného sporového poriadku, nedošlo k vydaniu zmenkového platného rozkazu, ktorý sa riadil prísnu koncentračnou zásadou. Ustanovenie § 153 CSP upravuje sudcovskú koncentráciu konania, ktorá nie je pre súd obligatórna, a je ponechané na úvahe súdu, či prípadné omeškanie procesného úkonu, teda porušenie právnej povinnosti (§ 153 ods. 1 CSP) ospravedlní alebo na procesný úkon neprihliadne. V závere zhrnul, že rozhodnutie odvolacieho súdu nie je nedostatočne odôvodnené ani nepreskúmateľné, pričom prípustnosť dovolania v zmysle § 420 písm. f) CSP nezakladá všeobecná nespokojnosť dovolateľa s rozhodnutím odvolacieho súdu, resp. aj súdu prvej inštancie, ktoré vyznelo v jeho neprospech. Neúspech v súdnom konaní nie je možné bez ďalšieho považovať za porušenie základného práva.

II.

Argumentácia sťažovateľa

9. Napadnutý rozsudok krajského súdu a uznesenie najvyššieho súdu podľa sťažovateľa zasahujú do jeho základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie z týchto dôvodov:

a) Konajúce súdy nedali sťažovateľovi jasnú, logickú a zrozumiteľnú odpoveď na ním uvádzané tvrdenia, hoci boli pre posúdenie merita sporu podstatné. Sťažovateľ podal odvolanie iba proti nevyhovujúcej časti rozsudku okresného súdu, z uvedeného dôvodu nemožno jeho odvolanie považovať za vnútorne rozporné. Prvoinštančné a odvolacie konanie síce tvoria jeden celok, závery konajúcich súdov ale odporujú pravidlám formálnej logiky, pričom v ich rozhodnutiach absentujú jasné a zrozumiteľné odpovede na všetky právne a skutkovo relevantné otázky súvisiace s predmetom súdnej ochrany, t. j. s uplatnením nárokov a obranou proti takému uplatneniu. Súdy selektívnym spôsobom interpretovali vykonané dôkazy, a to v neprospech sťažovateľa, pričom nerešpektovali povahu zmenky, ktorá je právom samotným, pohľadávka majiteľa zmenky a povinnosť dlžníka zaplatiť zmenkovú sumu sú právne nezávislé od základného právneho pomeru, majú samostatnú právnu povahu a existenciu. Rozsudok odvolacieho súdu je nedostatočne odôvodnený, čo mal ako porušenie práva na spravodlivý proces vyhodnotiť už dovolací súd.

b) K porušeniu základného práva podľa čl. 47 ods. 3 ústavy v spojení s čl. 6 ods. 1 dohovoru malo dôjsť v dôsledku absencie dôvodov, pre ktoré konajúce súdy akceptovali námietky žalovaného v rozpore s princípom koncentrácie konania, keď iba stroho uviedli, že nejde o obligatórny inštitút. Sťažovateľ sa domnieva, že konajúce súdy mali svoj procesný postup jasne a zrozumiteľne vysvetliť.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

10. Podstatou podanej ústavnej sťažnosti je sťažovateľom tvrdené porušenie práva na spravodlivý proces (čl. 46 ods. 1 ústavy a čl. 6 ods. 1 dohovoru) a základného práva na rovnosť účastníkov v konaní podľa čl. 47 ods. 3 ústavy v spojení s čl. 6 ods. 1 dohovoru napadnutým rozsudkom krajského súdu a uznesením najvyššieho súdu, ktoré sú nedostatočne odôvodnené, arbitrárne a obsahujú rozpory v dokazovaní, ktoré svojou intenzitou zasahujú do označených základných práv.

III.1. K porušeniu označených základných práv sťažovateľ'a rozsudkom krajského súdu:

11. Z obsahu ústavnej sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ proti napadnutému rozsudku krajského súdu podal dovolanie, o ktorom rozhodol najvyšší súd, obsah dovolania v podstatnom zodpovedá aj argumentácii použitej v ústavnej sťažnosti, pričom sťažovateľ ani netvrdí, že by nejakú námietku uplatnenú v ústavnej sťažnosti nemohol uplatniť už v podanom dovolaní.

12. Ústavný súd poukazuje na princíp subsidiarity, ktorý vo vzťahu k preskúmanému rozsudku krajského súdu opodstatňuje uprednostnenie právomoci dovolacieho súdu (čl. 127 ods. 1 ústavy). Uvedená skutočnosť vylučuje právomoc ústavného súdu na prieskum namietaných porušení rozsudkom krajského súdu, preto ústavný súd podľa § 56 ods. 2 písm. a) v spojení s § 132 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) v tejto časti ústavnú sťažnosť odmietol pre nedostatok právomoci na jej prerokovanie.

III.2. K porušeniu označených základných práv sťažovateľ'a uznesením najvyššieho súdu:

13. K namietanému porušeniu práva na spravodlivý proces ústavný súd uvádza, že uznesenie najvyššieho súdu z jeho pohľadu nie je nedostatočne odôvodnené a ani arbitrárne. Možno vysloviť, že sťažovateľ aj v podanej ústavnej sťažnosti opakuje svoju odvoláciu, ako aj dovoláciu argumentáciu, pričom príslušné konajúce súdy sa s jeho námietkami vysporiadali, sťažovateľ sa s ich názorom nestotožňuje, čo ale nie je dôvod na konštatovanie zásahu do ním označených základných práv. Jeho námietky možno rozdeliť na namietanie spôsobu hodnotenia vykonaných dôkazov s akcentom na povahu zmenky ako absolútneho práva a namietanie nerešpektovania zásady koncentrácie konania.

14. Vo vzťahu k hodnoteniu dôkazov je potrebné uviesť, že súdy sa pri hodnotení dôkazov riadia zásadou voľného hodnotenia dôkazov (čl. 15 a § 191 CSP). Táto zásada znamená, že záver, ktorý si sudca urobí o vykonaných dôkazoch z hľadiska ich pravdivosti a dôležitosti pre rozhodnutie, je vecou jeho vnútorného presvedčenia a jeho logického myšlienkového postupu. Tento jeho postup však musí byť v istom zmysle objektivizovaný konceptom takého hodnotenia dôkazov, ktoré obstoje z hľadiska jeho prípadného rozporu so zákazom arbitrárnej jurisdikčnej ľubovôle (pozri

BAJÁNKOVÁ, J., ŠTEVČEK, M. In: ŠTEVČEK, M., FICOVÁ, S., BARICOVÁ, J., MESIARKINOVÁ, S., BAJÁNKOVÁ, J., TOMAŠOVIČ, M., a kol. *Civilný sporový poriadok. Komentár*. 2. vydanie. Praha : C. H. Beck, 2022, s. 785.). Rozhodnutie tak musí vychádzať zo zisteného skutkového stavu a musí vykazovať logickú, funkčnú a teleologickú zhodu s priebehom konania. Pokiaľ bude záver, ktorý súd na základe vykonaného dôkazu prijme, v príkrom rozpore s možným a logicky prípustným záverom vykonaného dokazovania, ide o arbitrárne hodnotenie dôkazov.

15. Aj podľa doterajšej judikatúry ústavného súdu arbitrárnosť môže spočívať v takom hodnotení dôkazov, ktoré je vykonané bez akéhokoľvek akceptovateľného racionálneho základu tak, že z nich pri žiadnej možnej interpretácii nevyplývajú prijaté skutkové závery (I. ÚS 51/2020). Za arbitrárne sa považuje tiež také rozhodnutie, ktorého odôvodnenie je extrémne nelogické so zreteľom na preukázané skutkové a právne skutočnosti (IV. ÚS 150/03, I. ÚS 301/06, I. ÚS 200/2012). Arbitrárne rozhodnutie predstavuje zásah do práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivý súdny proces, a preto je logická, funkčná a teleologická konzistentnosť hodnotenia dôkazov preskúmateľná aj v dovolacom konaní v rámci § 420 písm. f) CSP. Hoci je ústavný súd v preskúmaní hodnotenia dôkazov zdržanlivý (I. ÚS 11/2015), toto preskúmanie nie je vôbec vylúčené ani v konaní o ústavnej sťažnosti (III. ÚS 90/2015, III. ÚS 120/2020, III. ÚS 104/2022).

16. Sťažovateľ v podstatnom namieta, že súdy nižších inšancií vyvodili z vykonaných dôkazov (konkrétnych dvoch svedeckých výpovedí) nesprávne závery. Z pohľadu ústavného súdu sa konajúce súdy pohybovali v medziach voľnej úvahy pri hodnotení dôkazov, nimi vykonaný záver o tom, že došlo k vyplateniu pôžičky, nevykazuje znaky excesu vo vzťahu k jednotlivým dôkazom, pričom jednotlivé nezrovnalosti, na ktoré sťažovateľ poukazuje, nevykazovali takú závažnosť, že by spochybnili tvrdenie o vrátení pôžičky, a v podstatnom obe svedecké výpovede nasvedčovali totožnému záveru, s ktorým sa sťažovateľ nestotožňuje. To konštatoval aj najvyšší súd v napadnutom uznesení, teda vyjadril sa k namietanému spôsobu vyhodnotenia dôkazov, a to spôsobom, ktorý z pohľadu ústavného súdu zodpovedá právu na spravodlivé súdne konanie.

17. Zo záveru o splnení záväzku následne všeobecné súdy vyvodili, že úhrada vyplatených zmienok, ktoré mali slúžiť na zabezpečenie pôžičky, už nemá opodstatnenie. Uvedené podľa sťažovateľa znamenalo popretie povahy zmenky ako inštitútu, pri ktorom nie je potrebné preukazovanie kauzy a jej vyplatenie možno žiadať na základe jej predloženia, súdy teda nemali vôbec prihliadať na obranu žalovaného. Ústavný súd v tejto súvislosti poukazuje na závery krajského súdu, ktoré za udržateľné považoval aj najvyšší súd a ktoré zodpovedajú aj judikatúre najvyššieho súdu (porov. rozsudok najvyššieho súdu č. k. 1 M Obdo V 9/2007 z 27. novembra 2008: „*Abstraktný charakter zmenky v súdnom konaní je právne relevantný len dovedy, pokiaľ nie je spojený s konkrétnym kauzálnym vzťahom.*“), a to, že v tomto prípade to bol sťažovateľ, „*ktorý okrem toho, že sa domáhal plnenia na základe predložených zmienok, v podanej žalobe poukázal aj na kauzálny vzťah, ktorý predmetné zmenky mali zabezpečovať. Obranu žalovaného v podanom odpore, ale aj následne treba potom chápať v zmysle týchto žalobcových tvrdení. Tvrdenie, že žalovaný žalobcovi nič nedlhuje, môže byť relevantné len v spojení s tvrdeným zánikom dohodnutého dôvodu vystavenia zmienok, preto aj odvolací súd považuje obranu žalovaného za relevantnú a zároveň preukázanú.*“.

18. K tvrdenému porušeniu princípu koncentrácie konania sa najvyšší súd stotožnil so záverom krajského súdu, že vo veci nebol vydaný zmenkový platobný rozkaz, konanie sa nespravovalo prísnou koncentráciou, pričom sudcovská koncentrácia konania v zmysle § 153 ods. 1 CSP nie je obligatórnou, ale je ponechané na úvahe súdu, či prípadné omeškanie procesného úkonu, teda porušenie právnej povinnosti ospravedlní alebo na procesný úkon neprihliadne. S uvedeným vyjadruje súhlas aj ústavný súd, pričom sťažovateľ v tejto súvislosti namieta porušenie základného práva na rovnosť strán konania. Z konania pred všeobecnými súdmi ale nevyplývalo a ani sťažovateľ nenamieta, že by strany v konaní nemali vytvorený rovnaký procesný priestor na uplatňovanie prostriedkov procesnej obrany, resp. procesného útoku. Z dikcie § 153 ods. 3 CSP vyplýva, že konajúci súd je povinný zdôvodniť neprihliadnutie na prostriedky procesného útoku alebo prostriedky procesnej obrany, a nie, ako tvrdí sťažovateľ, zdôvodňovať ich zohľadnenie. Uvedené je dané závažnosťou následku, ak súd na určité procesné úkony neprihliadne. Aj z pohľadu ústavného súdu súdy nižších inštancií konali v intenciách Civilného sporového poriadku, a preto nemožno uvažovať ani o tvrdenom porušení základného práva na rovnosť strán konania.

19. Na základe uvedeného ústavný súd dospel pri predbežnom prerokovaní k záveru, že medzi napadnutým uznesením najvyššieho súdu a obsahom označených základných práv neexistuje taká príčinná súvislosť, na základe ktorej by po prípadnom prijatí ústavnej sťažnosti na ďalšie konanie mohol reálne dospieť k záveru o ich porušení. Ústavný súd preto ústavnú sťažnosť sťažovateľa v tejto časti odmietol ako zjavne neopodstatnenú podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde.

20. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľa bola odmietnutá ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, rozhodovanie o ďalších jeho návrhoch v uvedenej veci stratilo opodstatnenie, preto sa nimi ústavný súd už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 21. februára 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu